

ՀԱՏԸ 5 ՄԻԼԻԵՄ

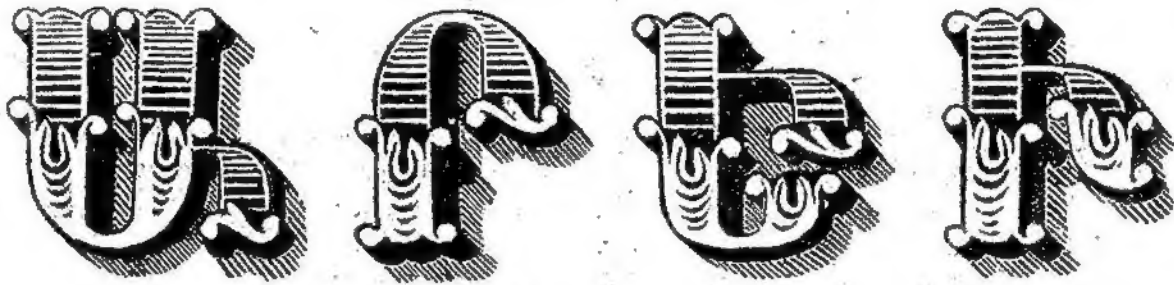
ՔԱՆԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Տարեկան վճարման

ԿՈՒՆԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	7. Բ. 80	40
ԱՐՏԱՍԱՀԱՄԱՆ	20	10

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ ԶԱՄԱՐ ԴԻՄԵՆ ՏՆՈՐԵՆՈՒԹՅՈՒՆ

ԱՐՏԱՍԱՀԱՄԱՆ ԼԵՒՈՆ ՍԿՐՏԻՉԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՇԱՀՆԵՐՈՒ ՕՐԿԱՆ

40 ՇՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՇԱԲԱԹ ԵՐԵԲ ԱՆԳԱՄ

ԽՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՇՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ

ԶԱՄԱՐ ԱՅՈՒՆ ՏԱՐԱԿՈՒԻ 16

ԱԶԳԱՅԻՆ ՇԱՀՆԵՐՈՒ

ՀԱՏԸ

Journal AREV

B. P. № 297

Alexandrie, EGYPT

ՇՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՇՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՇՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ

ՏՆՈՐԵՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԿԱԶԱՆ ԹԵԲԵԱՆ

ՄԵՐ ԵՐԻՏԱՍԱՀԱՄԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Բ.

Արեւմուտքի մեծ ազդեցութիւնը մեր հայրենիքի վրայ, որն էլ անցեալ դարուն կէսին ի վեր, Անտր լեզուն կը խօսենք, անոր օրակարգը կը հանգանակենք, անոր գրականութիւնը կը կարգաւորենք, անոր գրականութիւնը կը կարգաւորենք, անոր գրականութիւնը կը կարգաւորենք...

Անոր խանդավառ, գիւրադարձ, ու ծաղրող նկարագիրը կը ճանաչենք շատ-շատ և չենք գիտեր թէ ան ինչ նիւթով է յատկութիւններ ունի յամառ աշխատողի և պարագայի, ինչ խղճմունքով է, խորունկ պարկեշտութիւն մտքի՝ որ ընդունաւ արժեքները միշտ անձնական քննարկութեան մը թուովէն կ'անցնէ և կ'ընդունի կամ կը մերժէ զանոնք համաձայն իր տեսութիւններուն, որ իրեն պարտաւորութիւն ու ամօթ կը համարէ հինը կրկնել աւելի կամ նախազգուշացնելով զայն միայն, որ միշտ կ'աշխատի բան մը աւելցնել իր նախորդներուն իրեն թուած մտաւորական ժառանգութեանը վրայ և իր այս ջանքին մէջ ալ կը գնէ անսահման խղճմունքով, որքա՛ն արուեստի և հայեցողութեան:

Իրաւ է թէ միշտ եղած են մեր մէջ գործներ, գլխաւորաբար անոնք որ միջոցաւորական ազդեցութեամբ կ'աշխատէին, փափաք յայտնող որ անկողնաքանդ ոգիին ու մեթոտին նախապատուութիւն տրուի մեր գործընդերքին սկսեալ հանրային գործունէութեան մեր բոլոր մարզերուն մէջ, բայց այս փափաքը արձագանգ դառնալով իւր սահմանի մէջ, անշուշտ անոր համար որ ազգերն այժմ իրարու հանդէպ իրենց համակրութիւններուն մէջ կը փառաբանեն անոնք որ ընտրողական յանգիստով (affinités électives) ու մենք այդպէս միասնաբար յիշատակում ենք: Այս չի նշանակեր հարկաւ որ պէտք չէ հետեւելու ետեւ անգլիական ժողովրդին և փորձենք անկէ առնելու ինչ որ կը յարմարի մեզի, այլ կը նշանակէ միայն — ինչպէս մեր համոզումն է — որ սխալ մը ըրած չենք ֆրանսական մշակութիւն հետեւելով, սխալ ըրած ենք միայն ըսելով հետեւելով անոր, ըսելով հետեւելով զայն մտնելով գիտելով զնոնք տեղ գտնաւոր ենք յայտնաւոր անոր կողմնակի և մակերեսային երեւոյթներովը՝ որոնք այստեղ աւելի ցայտուն ու փայլուն ուրիշ ու է տեղէն աւելի: Մեր ուսանողները որոնք մասնագիտութիւն մը սորոյելու համար քանի մը տարի անցում են Թրանսա, մեծ մասամբ վրէպական մը միայն կը շահին հոնկէ, և կը վերադառնան Թրանսայի բուն հողին մասին աւելի անտեղեկ քան Թուրքիոյ յետին մէկ գիւղէն երբեք գուր չելած բայց ֆրանսական թերթերու ու գիրքերու միջոցաւ այդ ազգին կեանքին հետեւող սրբնամիտ Հայր:

Մեր խօսքը մասնաւորելով մը, բանասիրտ երկրասարգութեան վրայ, մենք կը համարձակենք ըսել թէ մենք շատերուն, նոյնիսկ մեր մասնաւորականներուն մեծամասնութեան համար՝ գոց աշխարհ մըն է ան:

ապրի շարասեր, յուզող ու յուզող մտքին և հոգւոյն համար:

Տասը տարի մը կայ որ գրեւորած էր ու հետզհետէ կը շնորհակալ այս շարժումը: Վերջին տարիներուն մէկէ աւելի ընդարձակ հարցադնոթութիւններ (enquête) վճարաւ հաստատեցին շարժումին նկարագիրը՝ զոր կարծաւոր հրապարակագիրներ միայն որակեցին «յետադիմական» մակդիրով, երբ ան իրօք վերադարձ մըն էր ցեղին հոգւոյն ու աւանդութեանց ամենամաքուր աղբիւրին, բայց վերադարձ մը ամենալուսաւոր գիտակցութեամբ, ամենահաստատ հաւատքով կատարուած, և ամենէն անձնական ու ինքնակամ խորհուրդէն թելադրուած:

Խնդիրը, այստեղ, այդ շարժումին էութեանը վրայ չէ, Մենք պէտք ալ չենք զգար զայն աւելի մանրամասն բացատրելու, որովհետեւ միտք չունենք զայն ջատագովելու: Անձնապէս կրնանք ամէն կէտի վրայ համաձայն չըլլալ նաեւ անոր մասին, և կ'ընդունենք մանաւանդ որ Թրանսայի յատուկ պայմաններէն ծնունդ առած ու մեծցած ըլլալով չի կրնար անպատճառ իրեն օրինակ ծառայել ուրիշ ազգերու, որքան ալ անուրանալի ըլլայ միւս կողմէ թէ ներկայիս իր միշտ մահու և կենաց պայքարին մէջ մըրանսան իր զմայելի կեցածքը մեծ չափով մըն ալ կը պարտի իր մտաւորական երկրասարգութեան, անոր վերջին տարիներն արժեքներու օգիւն, — անանկապաշտ ունոյն ատեն կորուսելու, այնքան քաջ որքան պարկեշտ, մանաւանդ պարկեշտ ոգիին՝ որ կը կայանայ իր ամբողջ կարողութիւնը ու ճիգը տալու, որոնելու և գիտնալու մէջ, և այնչափ չի հետաքրքրուիր բանի մը արգիւնքով — այսինքն յաշտութեամբ — արքան իր ընդունակութեան մէջ գտած միջոցներուն լիութեամբն ու կատարելագործութեամբն: Ամենք կ'ըսէինք ա՛յլ կէտը չնշտել մասնաւորապէս, ինչպէս և յուշենք թէ արեւմտական ու միշտ յեղափոխական Թրանսային մէջ երկրասարգութեանը բառերով չի որ կը վարուի, թէ ան բնաւ չի վարուիր, և թէ իրեն համար արժանապատուութեան խնդիր է որ ինք փնտռէ ու կազմէ իր սեփական համոզումները փոխանակ ուրիշներէն զանոնք պատրաստ ընդունելու:

Եւ այսինքն երկրասարգութեան ամենէն ազնիւ ու ճիշդ իմաստին համաձայն է, ասիկա խիզախ, ինքնիշխան և ինքնաբաւ երկրասարգութեան լուսագլխի յատկանշներն են: Ասիկա երկրասարգ — յեղափոխականութիւնն է գործընդ թէ իսկ պահպանողական ըլլայ դադարով ու ձգտումով:

ՎԱՀԱՆ ԹԵԲԵԱՆ

ԱՐՏԻ ԵԳԻՍՏԱՍԻ ՄԻԱԿ ՀԱՅԱՍՏԵՐԸ Է՛ ԱՐ ՕՐԵ ՕՐԻՆ ԿՐ ՈՐԱՏԱՐԱԿԷ ՀԱՅԿԱՆ ԲԱՐԵՒՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՆԱՄՈՒԹՅԱՆ ԿԵԱՄՈՐ ՈՒ ՂԱՐԸ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԳԻՍԿԻ ՈՐՈՐԴՆԵՐԸ

Կարգաւորած էք Թարսաֆոնցի Թարսաֆոնցի, Արթուր Տոնէի հրաշալի երգիծաւիշտ, Եթէ չէք կարգաւոր, կը ցուրտ, որովհետեւ ոչ միայն կորսնցողած էք անմահաբար զուարթութեան անփոխարինելի պահեր, այլ նաեւ զաղանթը թափանցելու: Եղբայրանայ այժմէսական կեանքին զաւեշտական խորքերուն:

Որովհետեւ միակ «Թրանսայի մէջ չէ որ ամէն մարդ թիշ շատ Թարսաֆոնցի է...» Կը բաւէ շուրջընդին նայել տեսնելու համար որ նշուած անհոգութիւնը այլ պակաս չեն մարդիկ որոնք աւերածորի անտառին կեցածքներ կ'առնեն, մարդիկ որոնք կազմաւոր զաշտի մը մէջ կ'ենցած՝ ինքզինքնին Սահարայի խորքեր կ'ընտելան, և խեղճ իշուկ մը կ'ապանեն փառայելու առեւծ մը զգեստին կարծեւորով...

Տոնէի վէպին մէջ դրուալք միտքս կուգայ, խորհելով այս մարդոց գործունէութեան:

Թարսաֆոնցի մէջ, կը պատմէ Տոնէ, ամէն մարդ որտեղ է, բայց եկուր նայէ որ ամբողջ քաղաքին մէջ և շրջակայքերէն չի կայ, ըլլալ փետրուար, ըլլալ ձառուար (à poil), չի կայ, բացարձակապէս չի կայ: Բայց Թարսաֆոնցի որտեղ է, քաջ որտեղ: Որտեղութեան տեսքը զիրենք կ'ապանէ և ու թող չի սարսիւնալէս պոստիւնուէ զայն: Զորավար կիրքերը շատ հարաւոր են, երբ սովորական, բանական միջոցներով չեն կըրնար յաղթող գտնուի, կը դիմեն կողմնակի, զարաւարդ, նոյն խիւ անհեթեթ միջոցներու: Երբեք եղբայր մարդեր և քաղաքներուն մէջ չի կենար» կ'ըսէ տաճարէն ատարը:

Ինչ կ'ընեն եղբ, գիտէք, Թարսաֆոնցի աները որտեղները, շատ պարզ բան մը, Աստուծոյ խոյն:

Ամէն կերպիւ, Թարսաֆոնցի նեւրոսները, — Տոնէն է պատմողը — իրենց մեծամասն պետին Թարսաֆոնցի անանկապաշտութեամբ, քաղաքին գուր կ'ըլլան հրացաններով, որտեղներով և շուրջընդին: Ամէն որտեղ իր պայտասակին մէջ ունի գրգռ մը, աստեղ կամ նուազ չի ու ծակծկում... Երբ որտեղ կ'ըլլան հասնին, որտեղները կը թրուեն ամէն կողմ, իւրաքանչիւր ու գլուխը պայտասակին կը հանէ, ուժով մը օգիւն մէջ կը նստէ, հրացանովը նշան կ'առնէ և կ'ըսէ կ'ընէ: Իմ, քան, քան: Բազմաբար կ'ընեն, գնդակահար կամ... ոչ: Երկուսին, քաջարի որտեղները քաղաք կը վերապառնան, ծակծակ փնդոյնները հրացաններուն ծայրը անցում, տեղի իր յաղթանքն քան իր կէ:

Կիրքը պոստիւն գտած է. մարդիկ որտեղները ըրած են, հոգ չէ թէ որք ո'ւ է օգտակարութիւն չունենայ... Խոստովանական անասնէտով:

Զէք կարծեմ թէ ինչ որ ունենք կ'ընեն ներկայիս նշուած անհոգութիւնը, անոնք որոնք միայն իրենք ուր մարդիկ կը գործեն, կը կուրեն ու կը մեռնեն, ազգային որտեղութիւնն է պարզապէս...

Մարդիկ որտեղ են, ըսելով չի կայ պէտք է նշան առնել, պէտք է կըրակ ընեն, պէտք է գիտնի փոքր... Բայց որս չկայ, երբ չի կայ, յուսահատաւորաբար չի կայ... Այդիկ, սակայն հանապարհ մնալ ալ չըլլար, որտեղները կիրք կ'ընեն, կ'ապան իրենց մէջ, եթէ երբ չի կայ, պէտք է ստեղծել զայն:

Կատեն ամենէն փոքր խեղճները, բոլոր ինչքան մաշած բաները, բոլոր ողբալի ոչնչութիւններն ու ճղճիմունքները:

Թիւնները, զանոնք վեր կը նստեն իրենց գնդերներուն բոլոր ուժովը, ու ամբողջ նշանաւորութիւնն լարած: Եւ մերի կեցածքներն առած, բառով լեզուէն հաղթանքին կը սրբալին մէկգնէկանոնէ, կամ միտմանակ...:

Ու զգալները վար կ'ընեն, ծակծկում, խեղճ, անօգուտ Բայց մարդիկը, յաղթական, նուազ կը կանչեն, իրենք թէ զարկանքն բազէ ըլլար:

Ի՛նչ փոյթ թէ փափուկալի ապարդիւն վատնում մըն է ըրածնին, թէ որք քուրջի կտոր մըն է միայն: Մարդիկը որտեղները ըրած են:

Մ. Ս. ԿԻՐԿՅԱՆ

ԿԻՐԿՅԱՆ ԽԱՊՐԿՆԵՐԸ

(Անկախ թղթակցութիւն)

*** Ապրիլ 26

Զէյթունի գեղերուն մասին հեռու հեռէ աւելի վրդովեցող լուրեր կը հասնին: Կարեւոր ընդարձակներ տեղի ունեցած են ընդմէջ զորքերու և հայ փախուսականներու սրտն միացած են վերջերս քաղաքին ընակիչներէն կարեւոր մաս մ'ալ: Բայց Զէյթունցիները բաւական ջարդ տուած են իրենց վրայ յարձակողներուն:

Զէյթունի խոտիկ վիճակին պատճառ կողմ պարագայները մէկէ աւելի են և բաւական երկար ժամանակ ի վեր գոյութիւն ունին: Այս պատճառներէն երկու գլխաւորներն են զինուորական խնդիրը և կատարութեան կողմէ Զէյթունցիները զինութեան ընդունուած փորձերը: Պատերազմը սկսելուն պէս կատարութեան թիւը, ինչպէս ամէն տեղէ, Զէյթունցիներէն ալ ուղած է զորք տանել, անոնք մերժած են ըսելով որ «Հուրիքէն թէն վերջ ծնանները միայն պարտական են զինուորական ծառայութեան ընդունու»: Ասոր վրայ Հալէպէն 25,000 զինուորաւորներ առաջին և երկրորդ զօրաբանակներէն բերուած էին Մուշէի ջրանցքը և կամ Պաղատա գետովու համար, — ճամբայ կը հանուի դեպի Զէյթուն: Բայց իր հանուի դեպի Զէյթունը զօրաբանակներէն բերուած էին Մուշէի ջրանցքը և կամ Պաղատա գետովու համար, — ճամբայ կը հանուի դեպի Զէյթունը: Բայց իր հանուի դեպի Զէյթունը զօրաբանակներէն բերուած էին Մուշէի ջրանցքը և կամ Պաղատա գետովու համար, — ճամբայ կը հանուի դեպի Զէյթունը:

Հոս պէտք է բունք որ կրկնելով ծնունդաւոր Հալէպիցիներ իր տարբերքն ու կողմէն շատ վեր պարտաւորութիւններով շաղկապած ծանրութեամբ են: Պատերազմի սկսելուն ի վեր վաղիկան մը պատերազմէն: Զէյթուն, Մարաշ, Ատանա, Զաք-Մարաշ և ու Հալէպ, մեր որ իր ներկայիս իրենք պէտք կ'ըլլա՞ն փախուսած է երկու գլխաւոր կատարելու իր հատին կատարած: Եւ ընդմիջումէ պաշտօնաւորութեան համար: Բարեբաղդաբար Գիւրման գետաօրական և հիւսիսօրական շրջանակները սկիզբները դուր շագուտած են Թուրքերը կատարած քաղաքականութիւնէն, սրբալի զի ներքին խռովութիւններու և իրաւունքներու տեղի չի տրուի և իրաւունքները մարդը ու մեր կարեւոր կեցողութեանը արտաքին թշուառներուն դէմ: Այս հանդամանքին

(*) Տար. «Արեւ» թիւ 13: և վերջ:

ՎԵՐՋԻՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

Կովկասի մէջ

Ռեքրուիտ, 10. — Պարսիկ եւ Կաս-
սի օրդանին մէջ թուրքեր եւ միջինին թու-
րու գնակի օրդանին մէջ կասեւոր հողա-
մասեր գրաւեցին. այս լեռնային օրդանին մէջ
կորովի յարձակողականի մը սկսանք։

ԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ՊԵՐՈՒԹԻ ՄԷՅ

Լոնտոն, 9. — Պերսիական եկամ լուրեր
կ'ըսեն թէ զինուորական իշխանութիւն-
անցիկական եւ Ֆրանսական հպատակները
Ռուսա դիմած են։

Արեւելեան ձախառն

Ամսօրեան, 10. — Այս երեկոյեան
գերմանական զինուոր մը ռուսական յայտ-
նաբանք լուրերուն հաստատութիւնը կը
պարտականէ։ Ռուսերը հիւսիսային արեւե-
լեան կողմէն օգնական զինուոր բերելով
կըցան Գերմանացիներուն պատերազմի վառ-
ձը ձախողեցին։ Գերմանացիք օսլապոնցան
նամակեցին։ Ձեկոյց մը կ'ըսէ թէ ռուսական
նոր զինուորներ կը յաւաքանան Էմպոլիի
հարաւային արեւելեան կողմէն։

Ռեքրուիտ, 9. — Ռուսական ընդուն-
եալ մը Վլադիմիր եւ Կորսակի միջեւ գերմա-
նական 10 պատերազմական նաւերու վրայ
յարձակեցաւ ու բազմաթիւ բոլորներ
նետեց, եւ սուզեցաւ սակալի պայքարներ
լսելի վերջ։ Ընդունեաներու զարմանալի
ու ակամներու պատճառով վնասներուն
ի սեւ Գերմանացիք դիմի հարաւ-արեւմտեւ
հաւանեցան։ Գերմանական Հիմնադրուի
օգնեալք ակալի մը զարմանալով ընդուն-
ցաւ, նաեւ յաճախ մը ծանուցաւ վնաս-
ուելով դիմի Գերման նաւանցիկացի մը
առաջնորդեցաւ։

Արեւմտեան ձախառն

Բարիզ, 10. — Արաւի հիւսիսակողմի
կոխները վերջացան Եփրատ գետին
զուտով։ Գերմանացիք հաւանեցան, դուստ-
րին բնագործ մը իւր աստ մը ռազմական
բողով։ Հազարէ աւելի Գերմանացի
դիակներ գնեցան խաւաններուն եւ
օտներուն մէջ։

ՊԵՐՏԻԱՆԻՆԵՐ ՊԵՐԻՒՄԸՆԻ ՎԵՐՋ

Ամսօրեան, 10. — Կիւսիկ երեկոյ
Գերմանացի օգնականները բռնեցին կասա-
քին Պերսիական վրայ, միջինում ամեն մեծու-
քեանը քննարկեցին կը կրակէին։ Գերման-
Սղանաւորները ռուսներէն ներսակի
վրայ բայց չհասան ցերեկներու կայարանին։
Հակառակ ուղղին քննարկեցին իրար
հարաւոր եւ Հիւսիսի ճեղքներու կայա-
րանը արհաւիրեցին։ Անկախապէս բոցեր
երեւցան եւ Բաւարիայ օգնականներ, ինչ-
պէս նաեւ կայարանին մէկ մասը այրեցան։
Վերադարձին գերմանական ամրանները
արհաւիրեցին։

ՄԱՐՏԻԱՆ ԵՆՈՒՄ

Լոնտոն, 9. — Երեկոյ լուրերուն պատ-
ճառով Ամերիկեան կառավարութիւնը հր-
ապարտեց ռուսական իր կիսով իր յետի
կառավարական Ուիլիամս ընդունի ճանաչ-
արարեցին։ Այլ կողմէն մէջ մնալ։

Տարսանիքի մէջ

Պարիզ, 9. — Կը ծանուցանեն թէ
Թուրքերուն ռազմականները հասան Է փոք-
րեկներու համար, ինչպէս հրացան եւնէ-
ի խաւաններէն ալ մասին մտնող են։
Ամերիկայի պաշտպաններուն պատճառով
նաեւ Բաւարիայի պաշտպանները։

Պարիզ, 9. — Պարսիկ երեկոյ ամրան-
ք մը կը պատճառէ թէ զրաւաւորական ռազ-
մականներէն Էմպոլի մը կը գնալին միջին-
ային մասանցիկային ծայրը, ապա մնալով
15 զինուոր եւ վնասելով ամբարաններ-
ուն։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐՆԵՐ

Լոնտոն, 9. — Պարսիկ կը ծանուցանեն
թէ զինուորական խաւաններէն ծանու-
ցաւ աշխատանքին պատճառով եւ Եր-
կու Հայ երեւելիներէն։

ՎԵՐՋԻՆ ԵՆՈՒՄ ՄԷՅ

Արիւմ, 11. — Գ. Վեցիկովսկի Արիւմ
հասաւ կէս գիշերին եւ անմիջապէս պա-
լատ գնաց, բազմաթիւ առաջնորդներուն վրա-
սին լուր տուցաւ համար։

Լոնտոն, 10. — (Մամուլի պրեսին) 10
եւ 12 թիւ բողոքականներ, որոնք արեւե-
լեան երկրներուն վրայ կը գործէին, ընդուն-
ելով ընդունեցին իր իր ընդունեցան։ Նա-
ւագներէն 41 անգ ակաւորեցան։

Հնորէն է որ մինչեւ վերջերս ռուսներն
անուան է կիլիկիոյ մէջ զարաւանդանքին
կատարանքուն։

Բայց վերջերս թուրքերը հաւանա-
կան նկատեցին որ Գաւառիկները յար-
ձակեալ գործենկիլիկիոյ եւ Սուրբ ծով-
երկրներուն վրայ ալ, ինչպէս ըսին
իսկին եւ Տարսանիք, Գիւսիսի խորհուրդը
յոյացան նախ մէջնակէն վերջին յերթին
վնասեցաւ ռուսը — այսպէս կը նկատեն
Հայերը։

Եւ այսպէսով, կիլիկիոյ զանա-
զան կողմերը շարքի պատրաստութիւն-
ներուն հետ զուգընթացաբար վերադար-
ձուցան Զէյթունի խնդիրը, քանի որ
երկար տարիներէ ի վեր Զէյթունի խնդ-
րը կառավարութեան աչքին փուշը եղած է։
Այս ծնունդով մէջ միայն արեւելի Զէյթու-
նէն զինուոր անուն եւ փախուստները
հետապնդել, այլ եւ ամբողջ ազգաբնակչու-
թիւնը զինուորի ընդէ։ Զէյթունցիները
չեն համակերպուած կառավարութեան այս
պահանջովին՝ զինուորով որ զինուոր-
ութիւնը եւ զինավթիռութիւնը իրենց հա-
մար ընդունելով պիտի նշանակէին։ Ասոր
վրայ այս անգամ Աստուային մաս 30,000
բէտիք զօրք դրեալ է Զէյթուն, գեր-
մանացի սպաներով եւ բազմաթիւ թիւզու-
նոթիներով։

Այսպիսի մեծ զինուորական ուժի
մը գեպի Զէյթուն յառաջխաղացութիւնը
ամբողջ կիլիկիոյ հայ մտղովորքը տա-
նալի ու սարսափի մասնած է։ Գիւսիսի
Թուրքերը յաղթին անգամ մը Զէյթունը
Հայերէն, ալ անից վերջ շատ գեր-
պիսի պիտի իրենց համար ամբողջ կի-
լիկիան մարդկային օգնականացի մը վե-
րանել։

Անտիոքի եւ Բէտայի կողմերը 37
Զէյթունցիներ ձերբակալուած եւ Հայկոյ
տարած են, այն ամբարաններուն
որ վէճը հայկազմէն համար այդ կող-
մերը եկած էին, տանց խաղովին կախ-
ուած։

ԱՐԵՎԻԻ յօդուած դիւղողներէն
կը խնդրուի բողոքին մէկ երեսին
վրայ մնալով եւ ընթերցանի գրով
գրել։ Համեմատեալ Երկարագու
թիւնը համառոտ պէտք է ըլլայ։

ԱՄԵՐԻԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Պէտքն անհասկանալիքը. — Երկու նա-
խադանքեր. — Հակապաշտ. — Վիսթ-
նիզմաբան. — Ռուզվելթի «Բուռն».
— Զուրի եւ կարի ֆալսաւանդութիւնը ընդ-
դիմ հաւելի իւր երկար ֆալսաւանդութեան.
— Մայիսները եւ մայիսները։

Ռեքրուիտ, 9. — Երկու նախադանք
մէջ է. Երկու նախադանք որ կ'ը-
սէ. «Մարդ է որ զորքէն զերկիր».
Պետքն անհասկանալիքը, նախ իսկ հա-
ւանդութեան երկրներուն մէջ, ինչպէս կը
զորքէն զերկիրը. ինչպէս կը
կերպարէ (laconner) անոր հակառա-
դէրը։

Յուսանաւոր Ստանտոնի երկիր
մէջ է, եւ ամբողջ իր գերազանց Պետքն,
թաղանթին կամքը կեցող անոր պատ-
ճառով իր հակառակ ընթացքը, անհար-
գութեան մասին կառավարութեան եւ
ժողովրդին միջեւ միջամտութեան կամքը,
որ պատերազմ կ'ուզէր զանազաններուն
կողմէն։

Իսպանիա ստանտոնի երկիր
մէջ է, երբեք անհարգ իշխանութիւն
Վիսթոն-Քոմսոնի «Բուռն» ու կոր-
վի հայրենասէր, ինչպէս զորքէն զերկիրը
միջամտութեանը պիտի յաղթէր մաս-
նէլ հայրենիքի նախադանքը, ար-
գելով ապրաւանք եւ աշխատարար պա-
տերազմը։

Ամերիկայի հանրապետական երկիր
մէջ է, որուն գիւղերը զորք պատերազ-
մին հանդէպ ամենազգրիւ մէջ զորքէն
մէջ է, անհարգութեան, միայն Արիւմ, երբե-
ք Զերմի Զան մէջ յաղթող նախադանք
փախուստի վերջին Ռուզվելթ կ'ուզէր,
զանոց այդ զէջքութիւնը ի Տէր հա-
ւանդ էր, անհարգ եւ վատաբանք էակի մը
պէս։

Ինչ հակապաշտի կը կաշին իրա-
րու հետ այդ երկու նախադանքները Ռե-
քրուի Ռուզվելթի կարիք, կարող գործիչ
մէջ է, կորովի, շնորհ եւ վնասութեան մէ-
ջիւր սիրտով, այնքան արդի նախա-
դանք հեղափոխ, երկարամտ, բազմ-
ազգութիւն ու անհարգութեան մէջ կ'ը-
սէր, անհարգութեանը զուգընթաց եւ ա-
ւելեալ որքան երկրորդը աւելի ու
կողմանքի։

Երբ պատերազմը ծագեցաւ եւ Եր-
կու արեւելի ու հրդեհի զորքով ներկեց,
կըք Տեւանտեան միջամտութեանը երկու
հէջ Պերսիական նախադանքները մարտին
վրայէն սկսաւ թաւալիլ դիմի Զորքուն,
Գ. Վիսթնի բողոքական Ամերիկայի երե-
վեցներուն մէջ ազգաբնակչութիւններ
կատարել տուաւ որպէս զի Տէր... խա-
ղապի թիւն շնորհ պատերազմի ազգե-
րուն։

Գիւսիք ինչ յայտարարած է այս մա-
սին՝ Ռուզվելթ։

Երբ պատերազմը պայթեալ պա-
հուն եւ ըլլայի իշխանութեանը գլուխ,
Գերմանիոյ Պերսիական զէջքութիւնը
բնաւորական պէս վերջնապէս մը կը
զրկէ իրեն, պահանջով որ զօրքը եւ
բազէ պիտի իրարմէն իրեն, պատերազմ
հակառակ պարագային իրեն զինուորի
ստանալ յարաւորութիւնները։

Տեւանթի քիւրդերը, հրապարակ եւ
ճշմարտապէս տառապանք ազգ-
քուն։

Պատերազմին սկիզբէն ի վեր, բոլոր
միջամտութեան օրէնքները, զորքային
թիւներն ու պայմանագրութիւնները
կոծկեցան, բնաւորական Գերմա-
նիոյ կողմէն։ Ամերիկայ, որ ինչեւ ալ զը-
րած է իր ստորագրութիւնը անհարգութեան,
մէջ մէկ զօրքի ձայն զորքային իր
նախադանքի բերով, Ռուզվելթ արտա-
թեւած ու ստանտոնի մասնակցի
կ'ընէ այս պատերազմին։

Մենք, կ'ըսէ, զորքուն անհարգ
միջամտութեան հանդէպ մեր կրօնական
կեցումը ընդ աւելի անհարգութեան
լայն հանդիմանութիւն գիւղով, աւելի
զգուշիւ, աւելի աշխատելի ենք քան
այդ անհարգութեան հեղինակ Գերման-
ցիները։

Ինչ անհարգութեան խօսքը,
կըք վերջերս Գերման ընդունեալ
մը «Լուզվելթի» ընդունեալ 150 ամե-
րիկեան «Զէջք» կ'ըսէ, որպէս կ'ըսէին
երկու հետ խաւան ծովին տակ զրկեցին,
Գ. Վիսթնի, զայրազգիութեան հանրային
կարծիքին ճնշումին տակ, ստիպուեցաւ։

զորքէն, այսինքն զայն օրդանի
խաղանքին յետոյ — որոնց մասին օ-
րդանի ալ խօսեցան հետադիմութեան — օ-
րդանի ծանուցալի մը զրկել Գերման
կառավարութեանը զօրքը եւ պատերա-
զմ համար։

Իրաւ է, ծանուցալիք խաւան մա-
սին կը պարտաւորէ, զօրքը զոն բա-
ցայայտ եւ սպանալիքը հալի. զօրք-
կուս է... յայց զոն կ'ըսէ նաեւ անհար-
գութիւն խօսքը. «Ճաշտանագրութեան զօր-
քային խօսքը» (precautions oratoi-
res) որոնք քիւ մը խալի կ'անցնեն
կըք մասնակցի թէ անհարգ կ'ուզէին
անհարգութեան մը զօր իր անհարգութեան
կառավարութեանը օրդանի զօրքը
կը հանեւ, կը վնասեն անհարգութեան կեր-
պով։

Տեւանթ ինչպէս կ'ըսէ այս պաշտ-
գիւրը։

«Բայ գիտնալով այն մարդկային
ու լուսավոր զարմանքը զոր ցարդ Գեր-
ման կայսերական կառավարութեանը ու-
նեցած է միջամտութեան օրէնքներուն եւ
մասնակցի ծովերու աշխատութեան վերա-
բերել ամեն ինչը մէջ, հաստատած
ըլլալով որ Գերմանիոյ միջեւ այսօր իր
անհարգութեանը գործածած է պաշտպա-
նելու արգաւորութեան եւ մարդկութեան
դատը...»

Քիւ մը հանգիստ, երբ կ'ուզէր,
որպէս զի մեր զարմանք մը մասնակց
ունենալ անհարգութեան։

Ամերիկեան կառավարութիւնը հա-
մարտեալ է որ Գերման կայսերական
կառավարութեանը կողմէ իր նախկին ըս-
պաներուն արտած հրահանգները, պալ-
միկներու ու զորքային ըլլալու են,
որովհետեւ իր կ'ըսէ հաւասար Գերման
կայսերական կառավարութեանը իր հա-
ւանդութեան ու հակառակութեան տայ
այնպիսի արարքներու. որոնք բացարձա-
կապէս հակառակ են իրենց միջամտութեան
օրէնքներուն, մարդկութեան, արգա-
ւորութեան, անհարգութեան եւ զաղա-
քանքի միջամտութեան կողմէ հիմնէ ի
վեր ընդունուած հաստատուած պատ-
րագրական կանոններուն։

Զէք երազը այս տողերը կարգա-
ւոր, կամ չէ՞ խորհրդի որ զանազան զօրք
շատ նուրբ հեղափոխ մըն է։ Մարք
Թուէնի կամ մեր Երկուսի Ստանտոն
օրդէն pince-sans-rire մը որ իր հակա-
ռակութեան կառավարութեանը գլու-
խովին կամ ուղի ուղի հակառակ գա-
լիսանքի, եւ որուն խօսքերը ըսել կ'ու-
զեն լուսնային՝ ճիշտ հակառակ իրենց
տառական խաւաններուն։

Այսպէս, ամերիկեան ի վեր Գերման
ընդունեալ անհարգութեան անհարգ կը
թորիկականներն պատերազմի ու չէջք
ազգութեանը պատերազմը ապրանքի ու
ճանաչողի նախ. ծովային պատերազմի
այս եղանակը զարմանք թեան զրուել-
տալով Գերման կառավարութեանը պար-
տաւորութեանը կողմէ, պատերազմ, կը
ծանուցանէ աւ ար անի է. թէ պատե-
րագրական գոտի կը հայտնէ անհարգութեան
եւ Գերմանիոյ այսինքն այնինքն զօրք-
րը, եւ թէ փնջումի թիւներուն վրայ
գին ենթակիւծ են բոլոր այն նախ-
քը, պատերազմի ըլլալ թէ չէջք, ու-
րոնք պիտի անցնին այդ գոտին...
Ու զի Գ. Վիսթնի կ'ուզէ կամ կը սիրէ
հակառակ որ Գերման կառավարութեանը
հաւանդութեան չէ իր սպանութեան կողմէ
կառավարած ընդունեալ զանառակու-
թիւններուն։

Ռեքրուիտ, Գերման միջամտութեան
կարգաւորութիւն։

Ապաւորաբար, ինչպէս որ Գերման
նախկին սպաները սխալմամբ կ'ընդունին
կոր անհարգութեան նախքը, այնպէս ալ
Գերման կառավարութեանը կ'ըսէ թէ
սխալմամբ է որ այդ նոյն սպաները ա-
մերիկեան զարմանք միջեւ եւ պատերազմ-
չանքներով կը վարձարէ... Կ'ըսէ ինչ
թէ ինչեւ ալ պիտի կը մնան կ'ըսէ անհարգ
արարքները, ինչպէս անհարգ սխալ կը
մնան իր հրահանգները։

Ռուզվելթի մը խաւան (humour) ունի,
բայց անոր ուղիք անհարգ է. չէջքով,
կուսով մարդուն արդար անհարգ երգի-
ծանքն է ան, որ ցուէ մը, զայրոյթ
մը կը ծնի, յարձակողական ու խնդրի,
որ բաւեր չի ծանուց, ինչպէս կ'ըսեն, եւ
իրեն ու մարդիկ կը... Խաւան գիւղ-
ցիկ անհարգութիւն։

Դեռ վերջերս յայտարարած է օրդ-

զօրքի մը. — «Ամերիկ, հարկ եւ երկա-
թի զարգացումները մըն զէջք (Գեր-
մանիային) կարելի չէ հաւել զօրքի եւ
կարի զարգացումները մըն...»

Կը համարէ թէ օրդանն է այս
մէջը զօրք խաւանները կ'ըսէ, կ'անցնէ
Ռուզվելթ, ուրիշ քան չի պիտի շարի
բայց երբեք արտադրանք եւ թշնամու-
թիւն երբեք շարունակ յայտարարել թէ
կառավարութեանը գիւղերը եւ անհարգ
նոյն իսկ իրաւունքներու պաշտպանութե-
նէն, երբեք անհարգ զէջք ձայնին այն մա-
ղայ արմը կ'ըսէ ի վեր կը մայրն թէ
կառավարութեան կայ իր անհարգ գոյ-
թիւն չունի, չի կ'ըսէ որ անհարգ...»

Կը յիշուի որ «Ամերիկայի թոր-
գիւղականութեան» քանի մը օր վերջ չեմ
զիտեր ուր արտադրանք ձայն մը մէջ
Գ. Վիսթնի կ'ըսէ. «Մարք երբ գիտակց
ու վատար է իր բարի իրաւունքին պէտք
չունի բիրտ ու գործածելու զայն յաղ-
թանակել ստու. համար... Կառավար-
ութեանը խաւանին ինչ մըն է զոր չի
կ'ըսէ իրեն համար մէկ ճիշտ թափելու
է...»

Ահ, այս հակառակ արմիկի չէջք-
րուն, կամ հակառակ յայտարար-
ութեան տեղ, ինչ ամբողջ միջամտութեան
պիտի լսէին ճիշտ միջամտութեան, երբե-
ք Թուէնի ըլլալ անոր ընդունեալ։

Գիւս

Գ. Գ. — Գերմանիոյ պատերազմ
է Ամերիկեան հոթին Ալոսիսիային
մասին, բողոքով լուսնային անհար-
գութեան վերջին խաւանները պա-
հանդիմանեց. 3-4 օրէ ի վեր հակառակ-
ութեան լուր Գերման յայտարարութեան
թէ վեր-
ջին պիտի պատերազմէ իր եւ անհար-
գութեան ծանուցալի մը, թէ նախադա-
րայ ժողով մը տեղի ունեցած է որմէ
եւ զօրքի պիտի սկսի, թէ սկսած է
է զօրքի հոթին, թէ սկսած է միւր, եւ պիտի
յաճախուի Այս հոթին զօրքուն լուր մը
կ'ըսէ իր այս անգամ, թիւս... Երբ
կ'ըսէ ոչ Տրեւ... Երբ

Սպանիա եւ յուսանք

Եւ Գ. Գ. — Վերջին պահումը՝ քա-
րական անհարգութեան մը Գ. Վիսթնի անհար-
գութեան պահումը վերջին ալ կ'ըսէ իր
լայ իր արտադրանք զօրք խաւաններ Գ. Գ-
րալքը, որ չիմալով հանդիմանել նախա-
դանքին ցոյց տուած «չախաղանք կ'ըսէին»
կը հրաւարէ... Ահ, այս Ամերիկացիները,
որոնք «հեղափոխ», Աստուծոյ իմ, որոնք «հե-
ղափոխ»։

Ի ՆՊԱՍՏ ԿԱՄԱՐՆԵՐՈՒ

Տեղական հանգանակութեան օրդ

Ստորագրութեան, ներկայ խնդրոյ
իւրեք եղող Միջկուսակցային անհարգութեան,
կուսակցային պատերազմային խաւաններ
թէ Ե. Արտաւալը Հանքերին, «Յուսա-
րք» մէջ Եւսիս 3 թուականով հրատա-
րած «Ճշմարտ մը» յօդուածին հետեւ-
եալ հաստատած ճշմարտութեան հակա-
ռակ է. «Երբեք Գիւսիսի մէջ» «Միջ-
կուսակցական ժողով մը գործարարած եւ
հան. ամենուրեք կողմէ անհարգութեան օրդ-
ուած» չէ՞ կ'ըսէ Գիւսիսի ձեռնարկը կա-
տարել բողոք կուսակցութեանը անհարգութեան
մասնակցութեանը, որպէս զի կ'ըսէ ի
կողմ ըլլալ վերջին պահումը ուրիշ զօրք
մը սպալ այդ զօրքին»

Կառավարութե

